

USKALLA INNOSTUA

OPETTAJAN OPAS YRITTÄJYY SOSAAMISEEN

Heli Potinkara, Haaga-Helia Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Sisällys

Uskalla innostua! Opettajan opas yrittäjyysosaamiseen	3
1 Oppaan lähtökohdat	4
2 Monitaitoinen yrittäjä	8
3 Yrittäjyysosaamista vahvistava koulutus	10
4 Innostuksen ja riskinoton pedagogiikka	16

JULKAISIJA Suomen Yrittäjät ry, PL 999, 00101 Helsinki, puhelin 09 229 221
TEKSTI Heli Potinkara, Haaga-Helia Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Opas on osa Suomen Yrittäjien Osaavia opettajia – yrittäviä nuoria -hanketta.
Lääkintöneuvos Sakari Alhopuro on tehnyt Suomen Yrittäjille lahjoituksen opettajien yrittäjyysosaamisen lisäämiseksi.
Lahjoituksen taustalla on tarve lisätä nuorten yrittäjyyshalukkuutta ja -osaamista sekä edistää uusien kasvuhakuisten yritysten syntymistä.

MILJOONA
YRITTÄJYYSKIPINÄÄ

Uskalla innostua!

Opettajan opas yrittäjyysosaamiseen

Mitä on yrittäjyysosaamista vahvistava koulutus ja millaisella pedagogiikalla sitä voidaan tukea? Tämä opas tarjoaa vastauksia kysymyksiin erityisesti opettajan näkökulmasta.

Hyvä yrittäjyyskoulutus perustuu luottamukseen ja verkostoon, jossa oppilaitos mahdollistaa, opettaja tunnistaa roolinsa ja yrittäjä tukee koulutusta. Yrittäjyyden monimuotoisuus sekä haastaa että mahdollistaa. Opas avaa yrittäjyyden käsitettä, toimintaympäristöä sekä yrittäjyyttä tukevaa osaamista laaja-alaisesti. On tärkeää laajentaa näkökulmaa perinteisistä yrittäjyystiedoista, -taidoista ja -asenteista yrittäjien ja yritysten henkilöstön osaamisen kehittämiseen sekä yritysten tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukemiseen.

Yrittäjyydelle on tunnusomaista innostus, uteliaisuus ja riskinotto. Näille käsitteille perustuu myös oppaassa esiteltävä innostuksen ja riskinoton pedagogiikka.

Yrittäjyyteen liittyy aina toiminta. Opas rohkaisee kokeilemaan sekä luomaan oppimiseen mielekkyyttä ja tavoitteellisuutta.

Suosittelen opasta kaikille, jotka ovat omassa opetustyössään uteliaita ja valmiita ottamaan riskejä. Uskalla innostua!

Veli-Matti Lamppu

johtaja

Suomen Yrittäjät

1. Oppaan lähtökohdat

Euroopan komissio on määritellyt yrittäjyyskasvatuksen olevan ihmisten valmentamista vastuullisuuteen ja olemaan yrittävä yksilö. Yrittäjyyskasvatus auttaa ihmisiä kehittämään omia taitojaan, tietojaan ja asenteitaan, jotka ovat tarpeellisia heidän itsensä asettamien tavoitteiden saavuttamisessa. On myös näyttöä, että yrittävä ihminen työllistyy helposti. Edelleen komission mukaan yrittäjyys on taito, jonka voi oppia. Menestyvän yrityksen pyörittäminen ei edellytä synnynnäisiä yrittäjän ominaisuuksia, vaan näitä ominaisuuksia voi oppia ja kehittää.

Erityisesti yrittäjyyskasvatuksen käsite on ollut vaikea konkretisoida. Sen moninaiset tulkinnat ovat vaikeuttaneet yhteisen ymmärryksen saavuttamista. Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) julkaisi maaliskuussa 2017 Yrittäjyyslinjaukset koulutukseen julkaisun, joka on päivitetty linjaus vuoden 2009 Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivat julkaisusta. Uudessa linjauksessa määritellään yrittäjyys, yrittäjyyskasvatus, yrittäjämäinen toimintakulttuuri ja kokeilukulttuuri keskeisiksi käsitteiksi ja kerrotaan, mitä ne tarkoittavat.

Yrittäjyyden määritelmä noudattaa pitkälti EU komission määrittelyä, jossa korostetaan mahdollisuuksiin tarttumista sekä arvoa tuottavaa toimintaa. OKM:n (2017) määritelmässä tuodaan esiin yrittäjyysvalmiudet, kuten luovuus ja riskienhallinta sekä suunnitelmallinen toiminta tavoitteiden saavuttamiseksi.

”Yrittäjyys on mahdollisuuksien havainnointia ja niihin tarttumista sekä kykyä muuttaa ideat sellaiseksi toiminnaksi, joka tuottaa taloudellista, kulttuurista, sosiaalista tai yhteiskunnallista arvoa. Yrittäjyyteen ja yrittäjämäisyyteen voi oppia. Nämä pitävät sisällään luovuuden, innovaatiokyvyn, riskienhallinnan ja vastuullisuuden, samoin kuin kyvyn suunnitella, asettaa tavoitteita ja johtaa toimintaa tavoitteiden saavuttamiseksi. Yrittäjyysvalmiuksien merkitys korostuu työelämän muutoksessa.”

OKM:n (2017) **yrittäjyyskasvatuksen määritelmässä** tuodaan esille, mitä yrittäjyyskasvatuksella halutaan saada aikaiseksi asenteiden ja taitojen tasolla.

Yrittäjyys on mahdollisuuksien havainnointia ja niihin tarttumista sekä kykyä muuttaa ideat sellaiseksi toiminnaksi, joka tuottaa taloudellista, kulttuurista, sosiaalista tai yhteiskunnallista arvoa. Yrittäjyyteen ja yrittäjämäisyyteen voi oppia.

Yrittäjyyskasvatuksen tavoitteena on yrittäjyyteen liittyvien myönteisten asenteiden lisääminen, yrittäjyyteen liittyvien tietojen ja taitojen kehittäminen, uuden yrittäjyyden aikaansaaminen, yrittäjien ja yritysten henkilöstön osaamisen kehittäminen, sekä yritysten tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen.

Aiempaan OKM:n (2009) linjaukseen verrattuna keskeisiksi käsitteiksi on otettu mukaan **yrittäjämäinen toimintakulttuuri** ja kokeilukulttuuri, jotta uusi yrittäjyys on mahdollista arjen toiminnassa. Yrittäjämäisen toimintakulttuurin mukaan ottaminen kuvastaa yrittäjyyskasvatuksen laajuutta. Sen toteuttaminen vaatii sitä tukevan tavan ajatella ja toimia. Tästä myös seuraa, että yrittäjyyskasvatuksen tulee olla laajempaa kuin vain yksittäisen opettajan toimia luokassa.

”Yrittäjämäinen toimintakulttuuri luo aitoa innostusta tekemiseen ja rakentaa tavoitteellista toimintaa. Tämä tukee luovaa sekä vuorovaikutuksellista ilmapiiriä, joka kannustaa uuden kokeilemiseen. Yrittäjämäinen toimintakulttuuri osallistaa

toimintaan ja siihen kuuluvat pedagoginen johtajuus, avoimuus, opetushenkilöstön välinen sekä muiden toimijoiden kanssa tehtävä yhteistyö. Yrittäjämäisessä toimintakulttuurissa vallitsee erilaisia menetelmiä, tapoja sekä ympäristöjä hyödynnettävään luottamukseen pohjautuva oppimiskulttuuri ja tapa toimia.”

Kokeilukulttuurin käsitteen nostaminen esille kertoo, että toiminnallisuus ja kokeileminen ovat tapoja oppia ja kehittää. Kokeilukulttuuri korostaa uusien toimintatapojen kehittämistä muuttamalla ajattelua ja tekemisen tapaa. Onnistumisista iloitaan ja epäonnistumiset ymmärretään oppimistilanteina.

”Kokeilukulttuuri tuo oppimiseen autenttisuutta ja yhteistyötä, se perustuu rajattuun suunnitelmaan. Kokeilukulttuuri syntyy halusta, rohkeudesta ja mahdollisuuksista kokeilla uusia toimintatapoja. Kokeilukulttuuri on uuden ajattelun kehittämistä (oppimista) tekemisen, onnistumisen sekä epäonnistumisen kautta. Syntyneitä ideoita kokeillaan käytännössä jo prosessin alkuvaiheessa. Kokeilukulttuurissa kokeilulla on alku sekä loppu ja kokeilussa on usein mukana käyttäjä. Kokeilukulttuuri edellyttää oppimista, silojen ylittämistä, osallistamista, uudenlaisten verkostojen hyödyntämistä, vuorovaikutusta sekä rakenteiden ja käytäntöjen haastamista.”

Yrittäjyyskasvatuksen määritelmässä otetaan myös kantaa oppimisen tapaan. Oppimisessa korostuu toiminnallisuus ja kokemuksellisuus aidoissa yrityksissä.

”Yrittäjyyskasvatuksessa tärkeää on kokeileminen, toiminnallisuus, tekemällä oppiminen, projektimaiset työtavat, yritys yhteistyö sekä yrittäjyyteen liittyvät tehtävät ja kokemukset.”

Lisäksi määritelmässä tuodaan esille, miksi yrittäjyyskasvatusta tehdään ja mikä on sen vahvuus. Siinä korostetaan eri alojen välistä yhteistyötä, jossa myös erilaiset sidosryhmät tukevat yrittäjyyskasvatusta.

”Yrittäjyyskasvatus on laaja-alaista työtä yrittäjyyden vahvistamiseksi. Koulutusasteiden ja -alojen välinen yhteistyö on yrittäjyyskasvatuksen vahvuus. Yrittäjyyskasvatusta tekevät ja toimintaa tukevat koulutussektorin lisäksi myös useat työelämätahot ja järjestöt.”

Lisäksi OKM tuo esille yrittäjyyskasvatuksen tietoperustaa sekä yrittäjämäisen toimintakulttuurin vaikutuksia oppimiseen ja oppilaitoksen toimintaan.

Yrittäjäyyskasvatuksen toteutuminen edellyttää yrittäjämäisen toimintakulttuurin johtamista ja kehittämistä, yrittäjämäistä pedagogiikkaa ja opettajuutta sekä näitä tukevien oppimisympäristöjen hyödyntämistä.

2. Monitaitoinen yrittäjä

Oppaassa kuuluu vahvasti yrittäjien ääni. Yhtenä aineistona on käytetty Haaga-Helia ammatillisen opettajakorkeakoulun opettajaopiskelijoiden lukuvuonna 2015–2016 tekemää yrittäjävarjostustehtävää. Siinä opettajaopiskelijat seurasivat ja haastattelivat yrittäjiä sekä pohtivat, miten edistetään uutta yrittäjyyttä, ammattitaitoisen työvoiman saamista, yrittäjän osaamista sekä yrityksen uusiutumiskykyä. Opettajaopiskelijat tuottivat 128 yrittäjänvarjostusraporttia. Aineistoa on riittävästi, ja sen laatu on hyvä. Eri raporteissa tuotiin esiin samankaltaisia asioita, joten tietynlainen saturaatiopiste asioille saavutettiin.

Mitä osaamista yrittäjät itse ajattelevat tarvitsevänsä omassa työssään? Tässä tarkoituksella vain sivutaan liiketoimintaosaamista siihen syvällisemmin paneutumatta. Yrittäjäksi aikovan opiskelijan tulee tietää muun muassa, mitä riskejä yrittämiseen liittyy, mitä etuja ja hyötyjä yrittäjänä olemisessä on suhteessa palkkatyöhön, miten taloutta hoidetaan, ja ennen kaikkea, miten markkinointia ja asiakkuuksia hoidetaan.

Yrittäjän tärkein taito on kyky luoda verkostoja, sillä ne kehittävät yrittäjän ammattitaitoa. Niiden avulla hän saa tietoa omasta alastaan ja pystyy paremmin ennakoimaan tulevaisuutta suhteessa omaan liiketoimintaansa. Verkoston kautta yrittäjä voi saada myös konkreettista apua arkipäivän toimintaan, esimerkiksi tarjoamalla tilapäistä työvoimaa. Verkosto voi muodostaa alustan, joka palkkaa työvoimaa eri yritysten tarpeisiin.

Verkosto kehittää yrittäjän osaamista ja antaa konkreettista apua.

Verkostoitumista lähellä on kyky luoda asiakskuntaa, sillä ilman asiakkaita ei ole yrittäjyyttä. Yrittäjän tulee rakastaa myyntiä! Sekä verkostoituminen että asiakkuuksien rakentaminen helpottuvat, kun yrittäjällä on hyvät sosiaaliset taidot ja hän tulee toimeen erilaisten ihmisten kanssa. Sosiaalisista taidoista on hyötyä myös ihmisten johtamisessa.

Pien- ja mikroyrityksissä yrityksen brändi on vahvasti sidoksissa yrittäjän henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Sosiaalisuus, uskottavuus ja laadukas palvelu vahvistavat yrityksen ja yrittäjän luotettavuutta. Siten ne mahdollistavat yrityksen menestyksen.

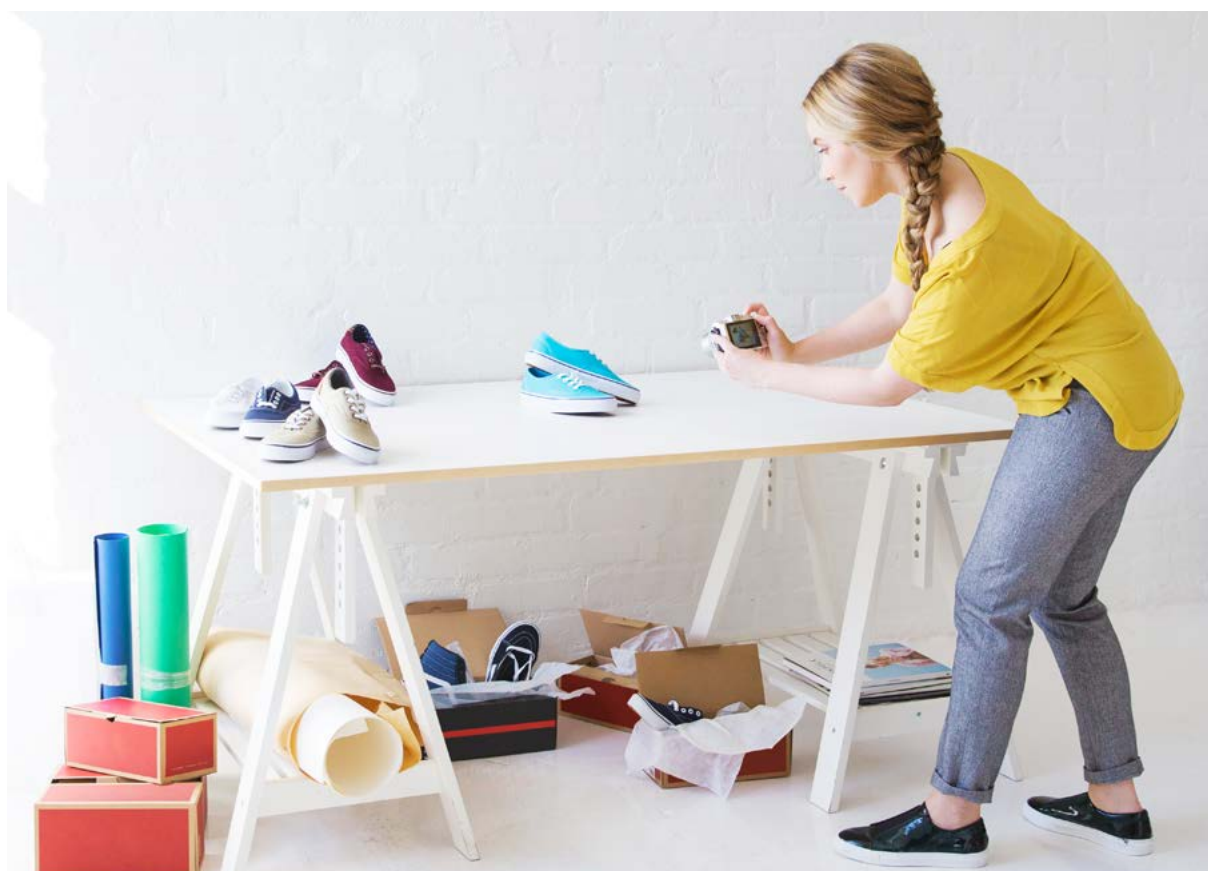
Yhtenä erityisenä yrittäjän taitona pidetään yrittäjän kykyä kuunnella sekä asiakkaita että yrityksen työntekijöitä. Asiakkaiden tarpeiden kuunteleminen auttaa yrittäjää kehittämään palveluitaan ja liiketoimintaansa. Yrittäjä, joka ymmärtää asiakkaiden tarpeita nyt ja tulevaisuudessa, on eturintamassa sekä vastaamassa asiakkaan odotuksiin että luomassa uusia tarpeita, joita asiakas ei vielä itse tunnista.

Työntekijöiltään yrittäjä saa ideoita yrityksen toiminnan kehittämiseksi ja palvelun parantamiseksi. Asiakkaiden kanssa työskenteleviltä työntekijöiltä yrittäjä saa tietoa asiakkaista ja heidän odotuksistaan. Pienyritykselle työntekijä on avaintekijä yrityksen menestymisessä, joten työntekijän kuunteleminen on tärkeää. Se myös mahdollistaa työympäristön ja -menetelmien kehittämisen sekä lisää työhyvinvointia.

Oman alan aktiivinen seuraaminen on yrityksen menestymisen kannalta tarpeellista. Viimeisin tieto omasta alasta ja ymmärrys tulevasta muutoksesta auttaa häntä kehittämään liiketoimintaansa

Yrittäjällä on hyvät sosiaaliset taidot, hän osaa kuunnella ja on yhteistyökykyinen.

Yrittäjä seuraa aktiivisesti omaa alaansa ja tulevaisuuden näkymiä.

niin, että hän on kehityksen kärjessä. Tähän yrittäjällä tulee olla halua, intoa ja kekseliäisyyttä. Yrittäjällä tulee olla kyky tunnistaa oma osaamisensa sekä halu ja kyky kehittää itseään elinikäisen oppimisen hengessä.

Yrittäjällä on nöyryyttä, sitkeyttä, itsekuria ja optimistisuutta.

Yrittäjän ominaisuuksia ovat optimistisuus, kärsivällisyys sekä sitkeys vaikeinakin epäonnistumisen hetkinä. Itsensä likoon laittaminen ja halu tehdä työtä eli yrittää on myös tärkeää. Yrittäjä tarvitsee myös selkeän vision, johon hän uskoo ja jota kohti hän toimintaansa suuntaa. Hänen tulee luottaa omaan intuitioonsa eli siihen, että on valinnut oikean tien silloinkin, kun muut eivät siihen usko. Sanotaankin, että yrittäjän tulee olla oman tiensä

kulkija, mutta toisaalta hänen on osattava luopua toimimattomasta ideasta oikeaan aikaan. Yrittäjä tarvitsee kykyä tehdä päätöksiä ja sietää epävarmuutta sekä itsekuria ja nöyryyttä. Yrityksen ja yrittäjän uusiutumiskyky edellyttää verkostoitumisen lisäksi ajan hermolla pysymistä. Yrittäjän tulee kyetä hahmottamaan kokonaisuuksia ja ymmärtää asioiden välisiä suhteita. Tässä häntä auttaa kyky tarkastella tapahtumia ja tilanteita reflektoiden sekä ottaa niistä oppia.

Yrittäjä näkee asioiden välisiä suhteita ja oppii tapahtumista ja tilanteista.

Tämän päivän globaalissa maailmassa yrittäjä tarvitsee kansainvälisyyden taitoja. Tärkeimmät niistä ovat kielitaito ja yrityksen toiminnalle tarpeellinen kulttuurinen osaaminen.

3. Yrittäjyysosaamista vahvistava koulutus

Oppilaitos mahdollistaa yrittäjyyskasvatuksen

Uuden yrittäjyyden edistämässä oppilaitoksen rooli on olla mahdollistaja. Oppilaitoksen yrittäjyysympäristö on ilmapiiri sekä kehittyvät yrittäjyyskasvatuksen oppimisympäristöt tukevat opettajaa yrittäjyysvalmiuksien edistämässä. Yrittäjyyskasvatuksen ympäristöt on tavallisesti tarkoitettu tukemaan opiskelijan yrityksen perustamista ja kehittämistä, jolloin opinnot ja yrittäjyys liitetään yhteen.

Kun oppimisympäristö ymmärretään fyysisen lisäksi henkisenä ja sosiaalisena ympäristönä, se koskettaa se koko oppilaitosta ja sen toimintaa. Opettajien ja opiskelijoiden kannustaminen ja yrittäjämäisten toimintatapojen vahvistaminen luovat yrittäjämäistä toimintakulttuuria oppilaitoksessa.

Yrittäjyys on strateginen tavoite, joka on konkretisoitu käytännön toiminnaksi.

Oppilaitos virallistaa yrittäjyyskasvatuksen edistämisen strategiassaan. Yrittäjyyskasvatuksen ottaminen strategiseksi tavoitteeksi tukee yrittäjämäisen

toimintakulttuurin toteuttamista ja edistämistä. Strategiset tavoitteet eivät kuitenkaan yksin riitä, vaan ne tulee konkretisoida käytännön toiminnaksi.

Yleisesti ajatellaan, että oppilaitoksen tehtävä on suuntautua kohden ympäröivää yhteiskuntaa. Yrittäjyyskasvatuksen näkökulmasta ajateltuna suunta on myös yrityksistä oppilaitoksiin. Yrittäjät voivat olla oppilaitosyhteisön jäseniä. Tämä voi tarkoittaa yrityksen toiminnan sijoittumista oppilaitoksiin tai oppilaitoksen ja yritysten tiivistä yhteistyötä.

Oppilaitosten tulee aktiivisesti rakentaa yritysverkostoa. Verkoston toiminnan tulee olla tietois- ta, pitkäjänteistä ja suunnitelmallista, ja sen pitää kietoutua oppilaitoksen ydintoiminnan ympärille. Oppilaitoksen oma yrittäjäverkosto mahdollistaa myös opiskelijoille verkostoitumisen yritysten kanssa. Verkosto tukee opiskelijan oppimista, jotta hän saavuttaisi omat tavoitteensa ja unelmansa.

Eräs organisaation yrittäjyyskasvatusta ohjaava tekijä on opetussuunnitelma. Osaamisperustainen opetussuunnitelma mahdollistaa moninaisen tavan hankkia osaamista erilaisissa oppimisympäristöissä. Opiskelija voi kartuttaa ammatillista osaamista ja opintopisteitä (osaamispisteitä) sekä yrittäjyysosaamista toimimalla yrittäjänä omassa

Oppilaitos verkostoituu yrittäjien kanssa aktiivisesti ja suunnitelmallisesti.

Oppilaitoksen ilmapiiri ruokkii yrittäjyyttä.

yrityksessään. Tämä edellyttää oppilaitokselta joustavuutta ja uusia malleja tunnistaa ja tunnustaa opiskelijan osaaminen.

Oppilaitoksilla on tärkeä rooli myös yrittäjien osaamisen kehittämisessä. Yrittäjille suunnatun koulutuksen tulee pureutua ajankohtaisiin,

yrityksen toiminnan kannalta oleellisiin aiheisiin. Yrittäjä tarvitsee tulevaisuustaitoja. Ne auttavat häntä ennakoimaan tulevaa sekä kehittämään yritystään vastaamaan tulevaisuuden tarpeita ja vaikuttamaan tulevaisuuteen itse.

Opettajalla on kirkas rooli yrittäjyyskasvattajana

Yrittäjyyskasvatuksen sydän on opettaja ja hänen asenteensa yrittäjyyttä kohtaan. Opettajan oma yrittäjyysasenne sekä yrittäjyyskasvatuksen tiedot ja taidot ovat lähtökohta sille, miten hän tuo yrittäjyyttä esille opetuksessaan sekä miten hän innostaa opiskelijoitaan yrittäjyyteen.

Yrittäjämäiseen asenteeseen liittyy halu kehittää omaa työtä. Se ilmenee luovuutena toteuttaa omaa työtään. Yrittäjämäinen asenne on aktiivisuutta ja avoimuutta uusille asioille ja yhteistyölle yrittäjien kanssa. Opettajan on hyvä olla tietoinen omasta vaikutuksestaan opiskelijoiden yrittäjyysasenteisiin ja -aikomuksiin sekä heidän yrittäjämäiseen toimintaansa ja oppimiseensa.

Opettaja on tietoinen omasta vaikutuksestaan opiskelijan yrittäjyysaikomuksille.

Kaikista opiskelijoista ei tule yrittäjiä, mutta opettajan tulisi tunnistaa opiskelijoissa oleva yrittäjyyspotentiaali. Yrittäjyydestä kiinnostuneita opiskelijoita kannattaa kannustaa ottamaan selvää asioista ja arvioimaan, olisiko heistä yrittäjäksi. Myös rohkaisemista tarvitaan, mutta opiskelijan tulee saada realistista tietoa yrittäjyydestä ja yrittäjäksi ryhtymisestä. Kun opettaja henkilökohtaistaa opiskelijan opinnot, hän mahdollistaa opiskelijan oppimisen yrittäjyyteen.

Yrittäjyyspotentiaalin tunnistamiseen liittyy opiskelijan omien toiveiden ja unelmien tunteminen: mistä opiskelija unelmoi, mihin hän tähtää ja mitä hän haluaa olla tulevaisuudessa. Opiskelijan tulee arvioida, onko yrittäjyys mahdollinen, vaihtoehtoinen vai ainoa tapa mennä kohden omaa unelmaa. Opettajan tulee arvioida, millaisia vahvuuksia ja motiiveja opiskelijalla on ja mitä taitoja hänen erityisesti tulee kehittää.

Opiskelijaa tulee tukea ja auttaa selkeyttämään omia tavoitteitaan mutta myös omia realistisia mahdollisuuksiaan kokeilla yrittäjyyttä. Toisaalta kynys ei saa olla liian korkea, toisaalta epärealistinen toiminta voi olla haitaksi opiskelijalle ja hänen myöhemmille yrittäjyysaikomuksilleen. Potentiaalin tunnistamisessa opettaja on ensisijaisesti ohjaaja, sparraaja ja valmentaja.

Opettaja auttaa opiskelijaa omien tavoitteiden selkeyttämisessä sekä oman unelman tunnistamisessa.

Opettajan on hyvä tunnistaa, mitkä ovat hänen omat vahvuutensa ja taitonsa yrittäjyyskasvattajana, jotta hän voi olla uskottava. Opettajan on hyvä miettiä vahvuuksiinsa perustuen, mikä on hänen roolinsa yrittäjyyskasvatuksen laajassa kentässä.

Karkeasti ajatellen opettaja voi kysyä itseltään, liittyykö hän roolinsa opiskelijan yrittäjyysaikomuksiin vai enemmän yrittäjämäisiin taitoihin. Jos rooli on enemmän yritykseen liittyvä, onko

Opettajan asenne ja toiminta vaikuttavat ratkaisevasti opiskelijan yrittäjyysaikomuksiin.

Opettaja tunnistaa yrittäjyyspotentiaalin.

liiketoiminta- ja yrittäjyysosaaminen riittävää ja millaisia mahdollisuuksia työssä on toteuttaa omaa parasta osaamista. Jos taas rooli on enemmänkin yrittäjämäisten taitojen edistäjä, millaista on yrittäjyyspedagoginen osaaminen ja kuinka yrittäjämäisesti itse toimii omassa työssään.

Opettaja arvioi oman tehtävänsä ja paikkansa yrittäjyyskasvattajana.

Euroopan komissio on määritellyt yrittäjämäisen opettajan ominaisuuksia, joista tässä esitellään muutama. Ensinnäkin yrittäjämäinen opettaja on innostava, avoin, luotettava, joustava ja vastuullinen suhteessa omaan työhönsä, kollegoihin ja opiskelijoihin.

Yrittäjämäinen opettaja on tarvittaessa myös rajojen ja sääntöjen rikkoja: hän luottaa omaan intuitioonsa ja visioonsa siitä, mikä on parasta opiskelijalle. Yrittäjämäinen opettaja kokee intohimoa omaa opettamistaan ja opettajuuttaan kohtaan. Hän rakastaa sitä, mitä hän tekee, jolloin työ on innostuksen lähde, ei pelkästään palkkapäivän ilo.

Yrittäjämäinen opettaja rikkoo rajoja ja on innostunut työstään.

Opetuksessaan yrittäjämäinen opettaja käyttää ryhmätyöskentelyä ja projektioppimista sekä kytkee oppimisen todellisiin työelämän ongelmien ratkaisutilanteisiin. Hän panostaa opiskelijoiden

vuorovaikutukseen, jolloin hänen työskentelyotteensa on valmentava. Hän on harjaannuttanut enemmänkin kuuntelu- kuin puhetaitojaan ja kykenee myymään ideansa opiskelijoille.

Yrittäjämäisen opettajan huomio on oppimisessa, ja hän kehittää opiskelijan yksilöllistä osaamista. Yrittäjämäinen opettaja ymmärtää oppimistilanteen myös yhteentörmäyksen paikkana, jossa vaihdetaan erilaisia mielipiteitä, esitetään kysymyksiä sekä pohditaan omaa oppimista.

Yrittäjämäinen opettaja noudattaa joustavaa oppimissuunnitelmaa sekä työskentelee mieluummin yli oppiaineiden rajojen kuin käpertyy oman oppiaineensa sisälle. Hänellä on hyvät tiimityön ja verkostoitumisen taidot. Ominaisuudet kuulostavat tutuilta, mutta nämä itsessään tunnistava opettaja ei välttämättä määrittele itseään yrittäjämäiseksi opettajaksi.

Yrittäjämäinen opettaja haastaa opiskelijansa ja luo yhteentörmäyksen paikkoja.

Yrittäjä tukee yrittäjyyskasvatuksessa

Yrittäjät voivat tukea opettajia, opiskelijoita ja oppilaitoksia yrittäjyyden edistämässä monin eri tavoin. Ensinnäkin yritysten ja oppilaitosten välisen yhteistyön tulee olla hyödyllistä molemmille. Yrittäjälle eräs hyöty on työskennellä nuoren ja idearikkaan opiskelijan kanssa, jolla on viimeisin koulutuksessa hankittu tieto ja taito. Yrittäjä voi hyödyntää tietoja oman yrityksensä kehittämisessä.

Toinen hyöty yrittäjälle syntyy, kun opiskelija on harjoittelijana tai työssäoppijana yrityksessä. Tänä aikana opiskelija perehtyy yrityksen toimintaan ja tehtäviin. Näin yrittäjällä on mahdollisuus arvioida opiskelijan soveltuvuutta oman yrityksensä työntekijäksi. Yrittäjällä on näin valmiiksi työhön perehdytetty työntekijä saatavilla, kun sellaista tarvitaan.

Opiskelijat saavat yrittäjältä realistista ja kokemukseen perustuvaa tietoa yrittäjyydestä.

Yrittäjän oma tarina ja kokemus yrittäjänä tuovat opiskelijoille käytännönläheistä ja kokemukseen perustuvaa tietoa yrittäjyydestä. tarinat ovat yksi tapa hyödyntää yrittäjiä opetuksessa. Ne innostavat opiskelijoita yrittäjyyteen ja yrittäjätaitojen oppimiseen.

Samalla yrittäjän esimerkki auttaa opiskelijoita arvioimaan omia yrittäjätaitojaan ja motiivejaan ryhtyä yrittäjiksi. Yrittäjä on uskottavin henkilö kertoamaan, mitä yrittäjyys todella on ja mitä se edellyttää aloittelevalta yrittäjältä sekä mitä yrityksen kehittäminen edellyttää. Yrittäjyydestä tulee tuoda esiin sen hyvät ja huonot puolet, jotta opiskelija on tietoinen niin riskeistä kuin mahdollisuuksistakin. Yrittäjän omat motiivit yrityksen perustamiseksi ja yrittäjätarina vastoinikäymisineen ja onnenhetkineen antaa parhaan kuvan siitä, mitä yrittäjyys oikeasti on.

Yritysvierailut motivoivat opiskelijaa ja lisäävät opintojen uskottavuutta. Autenttinen yritys-ympäristö tuo realismia ja konkretiaa työelämä-taitoihin. Kun yrittäjän ja oppilaitoksen yhteistyö on luottamuksellista, yrittäjä voi tarjota erilaisia

Yrittäjän tarinat omista karikoistaan ja onnenhetkistään lisäävät opetuksen uskottavuutta.

Yrittäjä on opiskelijayrittäjän mentori ja sparraaja sekä väylä verkostoihin.

toimeksiantoja ja projekteja opiskelijoille ratkottavaksi. Yhteiset työpajat sekä aidot, työelämälähtöiset ongelmanratkaisu- ja kehittämistehtävät kehittävät opiskelijan osaamista ja työelämässä tarvittavia taitoja niin tulevana yrittäjänä kuin työntekijänäkin.

Aidot yrityksen ongelmanratkaisutehtävät kehittävät osaamista ja työelämätaitoja.

Yrittäjä on ensiarvoisen tärkeä apu käytännön tietojen ja taitojen oppimisessa erityisesti niille opiskelijoille, jotka ovat perustamassa omaa yritystään. Yrittäjä voi olla mentori ja sparraaja, joka auttaa yrittäjäksi kasvamisessa sekä erilaisissa ongelmatilanteissa. Yrittäjä auttaa opiskelijaa verkostoitumaan ja löytämään oman yrityksen ja oppimisen kannalta tärkeitä henkilöitä itselleen sparraajiksi. Myös opettaja hyötyy oman yrittäjäverkoston rakentamisesta.

4. Innostuksen ja riskinoton pedagogiikka

Vallalla olevia yrittäjyyden oppimisympäristöjä ovat esimerkiksi yrittäjyyshautomot, osuuskunnat ja Nuori yrittäjyys -yhdistyksen ohjelmat. Kaikki eivät pääse näihin oppimisympäristöihin mukaan. Yrittäjyyttä tukevaa pedagogiikkaa voi kuitenkin kytkeä kaikkeen opetukseen ja erilaisiin oppimisympäristöihin. Tästä esimerkkinä esitellään innostuksen ja riskinoton pedagogiikka.

Innostuksen ja riskinoton pedagogiikan keskiössä ovat innostus, uteliaisuus ja riskinotto. Mallin perusajatus on, että innostus syntyy oppimisen merkityksellisyydestä itselle. Merkityksellisyys taas nousee ymmärryksestä, miten opiskeltava asia on suhteessa omaan unelmaan ja siihen, mitä opiskelija haluaa saavuttaa. Kun tämä yhteys on selkeä, *kaikesta oppimisesta löytyy tarkoitus, mielekkyys sekä tietoisuus siitä, mihin tätä oppia tarvitaan.*

Lisäksi voi syntyä innostus opetella myös sellaisia asioita, jotka eivät ole itselle mieluisia. Ihminen jaksaa parhaiten työssään, kun hän saa tehdä sitä, mikä tuottaa hänelle eniten iloa. Opiskelu on oivallinen tapa tunnistaa ja edetä kohti sitä, mistä pitää ja mikä kiinnostaa, kohti omaa unelmaa. On hyvä kokeilla erilaisia asioita, jotta oma juttu löytyy.

Opiskelija haastaa itsensä ja osaamisensa.

Ensimmäiseksi keksitty idea ei välttämättä toimi käytännössä. Siksi tarvitaan uskallusta epäonnistua

ja tarttua mahdollisuuksiin. Uteliaisuus lisääntyy innostuksen myötä, kun havaitsee puutteita omista tiedoista ja taidoista ja kokee onnistumisen elämyksiä. Oppimisen ilo liittyy uteliaisuuteen. Kun oppija haluaa haastaa itsensä ja oman osaamisensa, hän on valmis ottamaan riskejä.

Opiskeltava asia suhteutuu opiskelijan omaan unelmaan.

Innostuksen ja riskinoton pedagogiikassa korostetaan oman osaamisen haastamista (riskinottoa), merkityksellistä oppimista (innostusta) sekä oppimisen iloa ja oivallusta (uteliaisuutta). Toiminta perustuu yhteisöllisyyteen: toiminnan kautta hankittua kokemusta jaetaan ja pohditaan yhdessä. Oleellista on työelämä, josta hankitaan kokemusta ja jossa omaa osaamista testataan ja kehitetään. Opettajan rooli on luoda mahdollisuuksia, joihin opiskelija tarttuu ja joita hän käyttää hyväkseen oppimisessa.

Epävarmuus ja uudet tilanteet tulee käyttää hyväksi. Niistä tulee oppia ja oivaltaa tilanteiden merkitys omalle oppimiselle ja päämäärälle. Opiskelun tulee herättää uteliaisuutta ja ennakkoluottomuutta uusille asioille. Oppimiseen tulee liittyä tilanteita, joissa ei ennakolta voi tietää, mikä on toiminnan ja oppimisen lopputulos.

Oppija selkeyttää omaa unelmaansa ja löytää itselleen mielekästä tekemistä.

Opiskelija kokee onnistumisen elämyksiä ja oivaltaa oppimistarpeita.

Opiskelija on utelias ja ennakkoluuloton.

Riskinottoon liittyy läheisesti oman toiminnan, valintojen ja päätösten perusteleminen ja kriittinen tarkastelu. Opiskelijan tulee oppia luottamaan omaan tekemiseensä mutta samalla kuuntelemaan ja ottamaan vastaan palautetta. Tämä auttaa omien päätösten ja niiden perusteluiden oikeellisuuden

arvioimista. Opiskelijan tulee oppia seuraamaan ajankohtaisia yhteiskunnan ja maailman tapahtumia sekä arvioimaan niiden vaikutuksia omaan itseensä ja yrittäjyyden mahdollisuuksiin.

Opiskelija osaa perustella päätöksiään ja luottaa tekemiseensä epäonnistumisenkin hetkellä.

Innostuksen ja riskinoton pedagogiikan arvioinnin tueksi on kehitetty matriisi (kuva 1). Sen avulla voidaan arvioida opettajan, opiskelijan ja oppimistilanteen yrittäjämäisen oppimisen ominaisuuksia.

Matriisi mahdollistaa opettajan ja opiskelijan toiminnan tarkastelun sekä ohjaustarpeen ja ohjaustavan arvioimisen. Matriisia voi käyttää apuna opetuksen ja ohjauksen suunnittelemisessa. Sillä voi arvioida kokonaisuuksia tai yksittäisiä tilanteita tarpeen mukaan. Se voi myös olla yrittäjämäisen toiminnan kehityksen mittari, jota käytetään opiskelijan ohjauksessa tai vaikkapa vertaismentoroinnissa kollegoiden kesken.

Opettaja arvioi oppimistilanteita innostuksen ja riskinoton pedagogiikan hengessä.

Matriisin avulla opettaja ja opiskelija voi arvioida itseään sen mukaan, miten hän toimii oppimistilanteissa, millainen oppimisen tarve hänellä on tai millainen käsitys hänellä on siitä, miten tiettyä asiaa missäkin tilanteessa parhaiten oppii. Oppimisen tapa nähdään dynaamisena, muuttavana ja kehittyvänä. Dynaamisuus on omaa oivallusta, varmuuden ja rohkeuden lisääntymistä.

Matriisissa on neljä tapaa olla oppimistilanteessa: turvallisuutta hakeva, epävarmuutta sietävä, epäonnistumisia sietävä tai haasteita hakeva. Matriisissa ei edetä lineaarisesti vaan tilanteen ja oppimistarpeen mukaan.

Oppiminen on dynaamista ja dynaamisuus on oivaltamista.

Kun oppija hakee turvallisuutta, hän tarvitsee tietoa sekä ohjaamista ja opettamista. Kun oppija sietää epävarmuutta, hän tarvitsee vastuuta sekä vapautta tehdä ja ajatella itse. Oppimistilanteessa kokeillaan vaihtoehtoisia tapoja opiskella ja ratkoa ongelmia. Kun siedetään epäonnistumisia, opitaan aitojen ongelmanratkaisutilanteiden kautta, jolloin opiskelijan oma osaaminen ja vastuu lisääntyvät. Opettaja auttaa, kannustaa ja tukee, on tiiviisti mukana, mutta antaa opiskelijoiden tehdä asioita itsenäisesti. Turvallisessa tilanteessa saa epäonnistua. Kun opiskelija hakee haasteita, hän oppii haastavissa projekteissa, joissa hän voi testata omaa osaamistaan monin eri tavoin. Silloin opettajan rooli on olla valmentaja, joka auttaa opiskelijatiimiä selviämään tilanteesta.

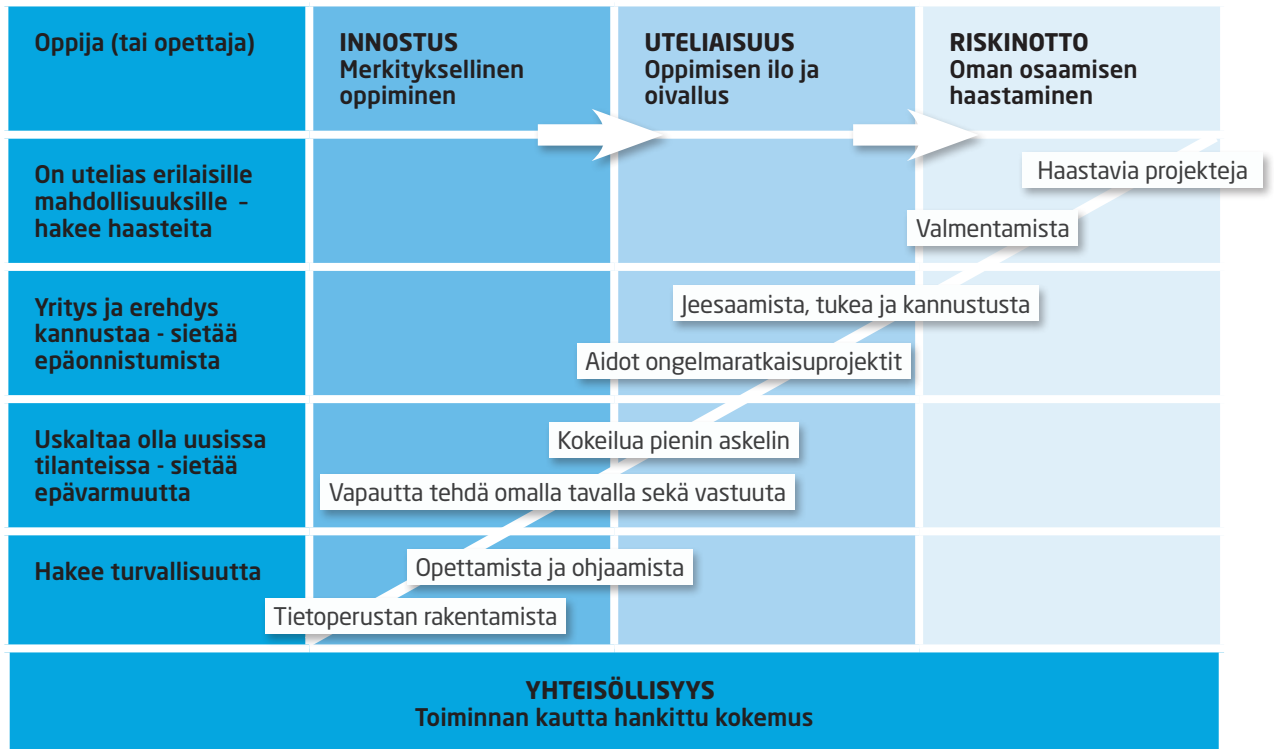
Opettaja auttaa opiskelijaa hänen tarvitsemallaan tavalla.

Matriisin ajatuksena on, että innostus oppimiseen syntyy siitä, että opittava asia on merkityksellistä oman unelman täyttymisessä. Opettajan onkin hyvä arvioida, tietääkö hän, mitä hänen opiskelijansa tavoittelevat, mikä on heidän unelmansa ja miten hänen opettamansa asia liittyy tuohon unelmaan. Toisin sanoen opettajan tulee luoda opiskeltavasta asiasta merkisyhteys opiskelijan unelmaan.

Haetaan turvallisuutta, siedetään epävarmuutta, siedetään epäonnistumisia ja haetaan haasteita.

Oppiminen on dynaamista ja
dynaamisuus on oivaltamista.

Kuva 1: Innostuksen ja riskinoton pedagogiikan matriisi

Lähde: Potinkara, Römer-Paakkanen, Suonpää 15.10.2013, muokattu Portinkara 2017

Opettaja tietää opiskelijan unelman.

Kun opiskelija on innostunut opiskelusta ja ymmärtänyt, miten opiskelu liittyy omaan unelmaan, syttyy uteliaisuus ja halu kehittää omaa osaamista. Myös rohkeus ja sen mukana kyky ottaa riskejä oppimisessa lisääntyvät. Innostuksen ja riskinoton pedagogiikassa ajatellaan, että yksilö voi olla

luonnostaan riskinottaja. Tällainen yksilö oppii parhaiten tekemällä itse, kokeilemalla ja haastamalla jatkuvasti omaa osaamistaan. Toisaalta riskinotto voi olla oppimisprosessin tulos, jolloin oman toiminnan ja osaamisen varmuus kasvaa t onnistumisten myötä tietojen ja taitojen kehittyessä.

Kun rohkeus lisääntyy, lisääntyy kyky ottaa riskejä oppimisessa.

